

Vergaderjaar 2019–2020

35 509

Verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in 2019

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 1 juli 2020

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten heeft de eer verslag uit te brengen over haar werkzaamheden in 2019.

De voorzitter van de commissie,
Dijkhoff

De griffier van de commissie,
Van der Leeden

1. Inleiding

In het jaarverslag wordt ingegaan op de taak en de grondslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de commissie) en wordt een korte toelichting gegeven op de verschillende (type) vergaderingen en activiteiten van de commissie, en de stukken die daar behandeld worden. Daarnaast komt de samenstelling en ondersteuning van de commissie aan bod, en de frequentie en opkomst van de vergaderingen in 2019. Tot slot wordt een beknopt chronologisch overzicht gegeven van de in 2019 door de commissie ontvangen (beleids)stukken en geagendeerde onderwerpen die besproken zijn.

Het jaarverslag is, mede als gevolg van het staatsgeheime karakter van de gedeelde informatie, geen uitputtende opsomming van de onderwerpen die in de commissie aan de orde zijn geweest.

2. Taak en grondslag van de commissie

Het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bepaalt in artikel 22 dat er een commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten is. De commissie is belast met de parlementaire controle op de operationele taakuitvoering van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de MIVD). Dit betekent dat de commissie in beginsel enkel kennisneemt van staatsgeheime informatie. De grondslag voor het vertrouwelijk verstrekken van staatsgeheime informatie aan de commissie is gelegen in artikel 68 van de Grondwet, waarin de inlichtingenplicht aan beide Kamers der Staten-Generaal is geregeld. Tevens voorziet de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (hierna: de Wiv 2017) in de mogelijkheid om beide Kamers der Staten-Generaal vertrouwelijk te informeren.¹

Een bepaling geïntroduceerd met de Wiv 2017, betreft de behandeling van meldingen van vermoedens van misstanden bij de AIVD of de MIVD door de afdeling klachtbehandeling van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de CTIVD). Blijkens artikel 131, lid 8 Wiv 2017 kunnen eventuele staatsgeheime gegevens uit de oordelen omtrent een melding en de reactie van de betreffende Minister hierop, vertrouwelijk ter kennisneming aan een of beider kamers der Staten-Generaal worden medegedeeld. In de praktijk betekent dit dat de commissie daarvan op de hoogte zou moeten worden gesteld.² Sinds de inwerkingtreding van de Wiv 2017, is dit nog niet voorgekomen.

3. Vergaderingen en activiteiten van de commissie

De commissie komt minstens één keer per maand bij elkaar ten behoeve van vergaderingen, gesprekken en werkbezoeken.

Reguliere vergaderingen

In de reguliere vergaderingen worden (beleids)stukken van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: de Minister van BZK), de Minister van Defensie en de Minister van Justitie en Veiligheid (hierna: de Minister van J&V) betreffende de AIVD, de MIVD en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (hierna: de NCTV) besproken. Daarnaast worden gerubriceerde stukken van de CTIVD, van de Algemene Rekenkamer en – sinds haar oprichting in het

¹ Zie met name artikel 12 en 113 Wiv 2017.

² Kamerstuk 34 588, nr. 3, p. 186 (MvT).

kader van de Wiv 2017 – van de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (hierna: de TIB)³ besproken, alsmede de reacties van de betreffende Ministers hierop. Tot slot wordt de commissie schriftelijk en mondeling geïnformeerd over actualiteiten, en worden presentaties gegeven over specifieke thema's of landen.

In de regel worden deze vergaderingen bijgewoond door de betrokken Ministers (BZK, Defensie en J&V), de secretarissen-generaal van het Ministerie van BZK en van Defensie, de (plv) directeur-generaal van de AIVD (vergezeld door maximaal één AIVD-medewerker), de (plv) directeur van de MIVD (tevens vergezeld door maximaal één MIVD-medewerker) en de (plv) NCTV.

Extra vergaderingen

Extra vergaderingen worden ad hoc ingepland met de betrokken Minister(s), bijvoorbeeld naar aanleiding van een specifieke gebeurtenis.

Gesprekken

Naast de vergaderingen met de Ministers, voert de commissie gesprekken met de CTIVD, de Algemene Rekenkamer en de TIB. Gesproken wordt over de geheime bijlagen bij toezichtsrapporten van de CTIVD, de gerubriceerde rapportages van de Algemene Rekenkamer en gerubriceerde brieven van de TIB.

Vergaderingen in besloten kring

Vergaderingen in besloten kring zijn vergaderingen met alleen de commissieleden, die over het algemeen besluitvormend van aard zijn. Zo worden besluiten genomen over de jaarplanning en het jaarverslag van de commissie, over haar werkwijze, en over specifieke onderwerpen die behandeld zijn in de reguliere vergaderingen. Daarnaast beslist de commissie over de behandeling van brieven van derden en over verzoeken om inzage in het archief van de commissie, of over de ontvangst van buitenlandse delegaties.

Werkbezoeken

De commissie streeft er naar jaarlijks enkele werkbezoeken af te leggen aan de AIVD, de MIVD en/of de NCTV.

Alle vergaderingen en activiteiten worden naast de leden van de commissie ook bijgewoond door de griffier en de adviseur van de commissie.⁴ Van de vergaderingen en de gesprekken wordt een verslag gemaakt, welke door de commissie wordt vastgesteld in de eerst daaropvolgende vergadering. Deze verslagen zijn staatsgeheim gerubriceerd.

4. Vergaderstukken van de commissie

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de verschillende (beleids)stukken die in de commissie besproken worden.

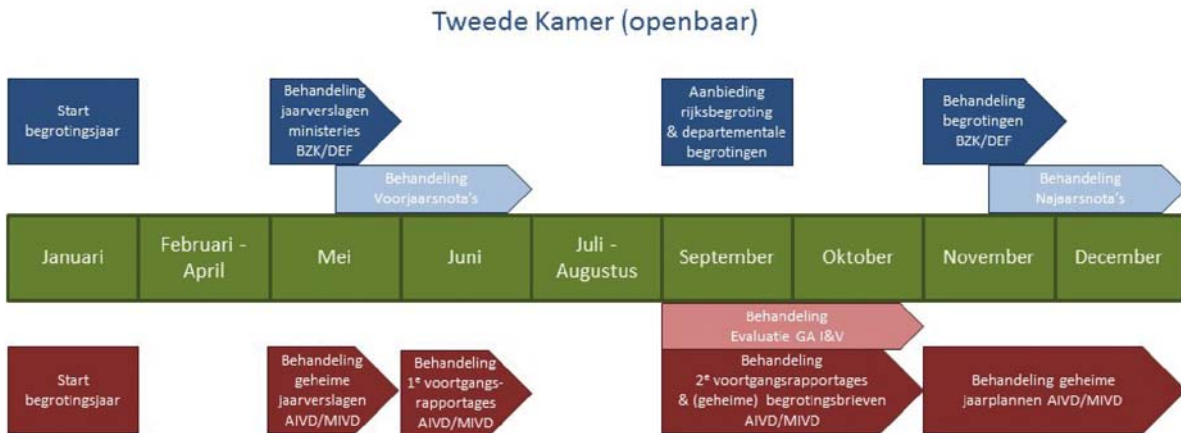
³ De TIB is een onafhankelijke commissie die vooraf toetst of de inzet van een aantal bijzondere bevoegdheden door de AIVD en de MIVD rechtmatig is. Zie www.tib-ivd.nl.

⁴ Zie ook onder paragraaf 5.

4.1 Begrotings- en verantwoordingsinformatie AIVD/MIVD

Tussen 2016 en 2018 is op verschillende momenten overleg geweest tussen de commissie en de Ministers van BZK en van Defensie over wat de commissie nodig heeft om haar budgetrecht uit te kunnen oefenen, en op welke momenten zij over deze informatie zou moeten beschikken. De Algemene Rekenkamer heeft de commissie bij dit proces op verschillende momenten van advies voorzien. De diverse overleggen hebben geleid tot een verdere verscherping van de controle op de begrotings- en verantwoordingsinformatie van de AIVD en de MIVD, en tot overeenstemming over onderstaande begrotings- en verantwoordingscyclus met de Ministers:

Begrotingsbehandeling en financiële verantwoording AIVD/MIVD

Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (geheim)

Hieronder volgt een korte toelichting op de stukken die in de commissie besproken worden in het kader van de begrotings- en verantwoordingscyclus.

Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid

De Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid (hierna: de GA I&V) beschrijft de behoefte aan inlichtingen vanuit verschillende behoefte-testellers, en wordt gezamenlijk vastgesteld door de Minister-President en de Ministers van BZK en van Defensie, na overleg met de Ministers van J&V en van Buitenlandse Zaken. De GA I&V bestaat uit een openbaar deel dat gepubliceerd wordt in de Staatscourant, en een geheim deel. Het geheime deel wordt besproken in de commissie, en bevat de onderzoeksdoelstellingen voor de komende vier jaar en de werkverdeling tussen de AIVD en de MIVD.

Jaarplannen

De Ministers van BZK en van Defensie werken de GA I&V uit in de jaarplannen (onderzoeksplannen) voor de AIVD onderscheidenlijk MIVD. De jaarplannen zijn vanwege hun inhoud staatsgeheim, maar worden op hoofdlijnen openbaar gemaakt en aan de Tweede Kamer aangeboden (aan

de vaste commissies Binnenlandse Zaken en Defensie). De geheime jaarplannen worden integraal gedeeld met de commissie.

Voortgangsrapportages

De AIVD en de MIVD leveren twee keer per jaar een voortgangsrapportage aan. In de voortgangsrapportages, die staatsgeheim gerubriceerd zijn, leggen de AIVD en de MIVD verantwoording af over de voortgang van de operationele taakuitvoering (zoals vastgesteld in de jaarplannen) over de betreffende periode.

Begrotingsbrieven

Met de Ministers van BZK en van Defensie is in 2018 afgesproken dat gelijk met de verzending in september van de begrotingen van het Ministerie van BZK en het Ministerie van Defensie aan de Tweede Kamer, de commissie geïnformeerd wordt over de geheim gerubriceerde aspecten van deze begrotingen. In deze brieven wordt de commissie op hoofdlijnen geïnformeerd over de uitsplitsing van het budget over de verschillende onderdelen van de AIVD en de MIVD. Tevens wordt aandacht besteed aan de trends die voor de nationale veiligheid relevant zullen zijn in het aankomend jaar. Bij deze brieven wordt voor elke dienst een bijlage gevoegd met grafisch materiaal teneinde de relevante cijfers inzichtelijk te maken.

Jaarverslagen

De AIVD en de MIVD brengen jaarlijks vóór 1 mei gelijktijdig aan beide kamers der Staten-Generaal een openbaar verslag uit van de wijze waarop de AIVD en de MIVD hun taken in het voorafgaande kalenderjaar hebben verricht. In het verslag wordt volgens de Wiv 2017 in ieder geval volledig overzicht gegeven van:

- de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn activiteiten in het afgelopen jaar heeft gericht;
- de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn activiteiten in het lopende jaar in ieder geval zal richten.

In het openbare jaarverslag blijft vermelding achterwege van in ieder geval de gegevens die zicht geven op:

- door de dienst aangewende middelen in concrete aangelegenheden;
- door de dienst aangewende geheime bronnen;
- het actuele kennisniveau van de dienst.

Deze gegevens kunnen de Ministers vertrouwelijk meedelen aan een of beide kamers der Staten-Generaal. In de praktijk betekent dit dat de AIVD en de MIVD een geheim jaarverslag aan de commissie doen toekomen.

4.2 Overige vergaderstukken

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

In de commissie wordt ook het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (hierna: het DTN) behandeld. Het DTN is onder andere gebaseerd op informatie van de AIVD en de MIVD, en wordt twee à drie keer per jaar uitgegeven door de NCTV. Er is een openbare versie van het DTN welke in de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid wordt behandeld. De staatsgeheime versie van het DTN wordt in de CIVD besproken.

Het Cybersecuritybeeld Nederland

Het Cybersecuritybeeld Nederland (hierna: het CSBN) is een jaarlijkse uitgave van de NCTV dat inzicht biedt in ontwikkelingen, belangen, dreigingen en weerbaarheid op het gebied van cybersecurity. Het komt tot stand in samenwerking met publieke partijen, waaronder de AIVD en de MIVD, en met private partijen. Sinds 2018 kent het CSBN ook een gerubriceerde versie, welke in de commissie wordt behandeld.

Actualiteitenbrieven

De commissie ontvangt van de Ministers van BZK en van Defensie voor iedere reguliere vergadering een zogeheten actualiteitenbrief. Hierin wordt de commissie door de AIVD en de MIVD op de hoogte gesteld van actuele gebeurtenissen of ontwikkelingen.

Ministerbrieven met aanvullende informatie

De commissie kan de verantwoordelijke Ministers verzoeken om aanvullende informatie over een specifiek onderwerp. Deze informatie wordt soms in de vorm van een mondelinge presentatie gegeven, maar wordt vaak ook per brief met de commissie gedeeld. De verantwoordelijke Ministers kunnen ook op eigen initiatief brieven sturen naar de commissie. Ook komt het voor dat nog openstaande toezeggingen aan de commissie per brief door de betreffende Minister worden afgedaan. Alle brieven van de Ministers gericht aan de commissie worden geagendeerd.

Toezichtsrapporten van de CTIVD

Sommige toezichtsrapporten van de CTIVD hebben een geheime bijlage. Deze bijlagen worden altijd (door de betrokken Minister) aan de commissie aangeboden, en op twee momenten besproken:

- De CTIVD licht in een gesprek het rapport toe, en beantwoordt eventuele vragen van de commissie. Dit gebeurt in afwezigheid van de Ministers.
- Het rapport, de daarbij behorende geheime bijlage en de reactie van de Minister worden in een reguliere commissievergadering besproken, waarbij de verantwoordelijke Minister bevestigd kan worden door de commissie. Dit gebeurt in afwezigheid van de CTIVD.

Gerubriceerde brieven van de TIB

In 2019 heeft de CIVD geen gerubriceerde stukken ontvangen van de TIB. Wel heeft de CIVD één keer met de TIB gesproken.

Gerubriceerde rapportages van de Algemene Rekenkamer

De commissie behandelt ook stukken van de Algemene Rekenkamer, bijvoorbeeld gerubriceerde brieven bij de resultaten van de verantwoordingsonderzoeken, of geheime bijlagen bij rapporten. Ook de stukken van de Algemene Rekenkamer worden altijd eerst in een gesprek met de Algemene Rekenkamer besproken, en daarna met de betrokken Ministers.

Brieven van derden

Tot slot ontvangt de commissie brieven van burgers en instellingen met vragen, klachten of opmerkingen aangaande de AIVD en de MIVD. In de vergadering in besloten kring wordt besloten wat met deze brieven dient te gebeuren.

5. Samenstelling en ondersteuning van de commissie

Ingevolge artikel 22, lid 2, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bestond de commissie tot en met 20 mei 2019 uit de leden Dijkhoff (VVD), voorzitter van de commissie, Wilders (PVV), Van Haersma Buma (CDA), Klaver (GroenLinks), Jetten (D66) en Asscher (PvdA). Op 21 mei 2019 heeft de heer Heerma de heer Van Haersma Buma opgevolgd als fractievoorzitter van het CDA.

De commissie wordt ondersteund door een griffier, een adviseur en twee (parttime) commissie-assistenten. De griffier en de adviseur dragen gezamenlijk zorg voor onder andere de voorbereiding en planning van de vergaderingen, het opstellen van annotaties, adviezen en de vergaderverslagen alsook het onderhouden van de ambtelijke contacten met de AIVD, de MIVD, de departementen, de CTIVD, de Algemene Rekenkamer en de TIB. Voor de griffier ligt hierbij de nadruk op het proces, voor de adviseur op de inhoud. De commissie-assistenten zijn onder andere verantwoordelijk voor het in ontvangst nemen, registreren en versturen van (post)stukken alsmede de archivering daarvan, het inplannen van vergaderingen en het uitnodigen van Ministers, commissieleden en derden voor de verschillende activiteiten van de commissie. Alle vier de stafleden zijn door de AIVD gescreend en beschikken over een Verklaring van Geen Bezwaar (hierna: een VGB).

Sinds december 2018 wordt de commissie tevens ondersteund door de Dienst Analyse en Onderzoek (DAO) van de Tweede Kamer. Ten behoeve van iedere reguliere vergadering wordt door twee informatiespecialisten een overzicht aangeleverd van nieuwsberichten gerelateerd aan inlichtingen- en veiligheidsdiensten in binnen- en buitenland. De betreffende informatiespecialisten beschikken niet over een VGB en hebben derhalve geen inzicht in de onderwerpen die in de commissie worden besproken (anders dan wat na afloop in de jaarverslagen wordt vermeld). Zij stellen de overzichten uitsluitend op basis van openbare bronnen op.

6. Frequentie en opkomst van de vergaderingen

De commissie heeft in 2019 in totaal 21 keer vergaderd:

Aantal vergaderingen in 2019

Reguliere vergaderingen	10
Extra ingeplande vergaderingen (bijvoorbeeld n.a.v. een specifieke gebeurtenis)	4
Gesprekken met de Algemene Rekenkamer	2
Gesprekken met de CTIVD	1
Gesprekken met de TIB	1
Vergaderingen in besloten kring (met alleen de commissieleden)	3
Totaal 2019	21

De frequentie ligt hiermee lager dan in 2018, toen de commissie 26 keer bijeenkwam (zie grafiek 1).

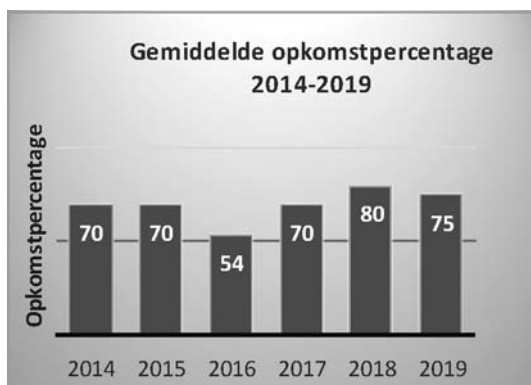
Grafiek 1

In aanvulling op bovengenoemde vergaderingen, heeft de commissie in 2019 twee werkbezoeken afgelegd. Tijdens het eerste werkbezoek is de commissie uitvoerig gebriefd over de technische aspecten van de bevoegdheid tot onderzoeksopdrachtgerichte interceptie van de AIVD en de MIVD, tijdens het tweede werkbezoek is stilgestaan bij de bevoegdheden hacken en geautomatiseerde data-analyse van de beide diensten.

De gemiddelde opkomst van de vergaderingen lag in 2019 op 75% (zie grafiek 2).

Grafiek 2

7. Chronologisch overzicht van door de commissie behandelde onderwerpen en (beleids)stukken

24 januari 2019

De commissie kwam op 24 januari 2019 twee keer bijeen: één keer voor een gesprek met de Algemene Rekenkamer en één keer voor een reguliere vergadering met de Ministers van BZK en van Defensie.

Gesprek Algemene Rekenkamer

De aanleiding van het gesprek met de Algemene Rekenkamer was een vertrouwelijke brief aan de CIVD over de uitkomsten van het onderzoek van de Algemene Rekenkamer naar verantwoordingsinformatie over de MIVD. In dit onderzoek boog de Algemene Rekenkamer zich over de onderzoeksvraag: welke informatie ontvangt de Tweede Kamer over het

presteren en functioneren van de Algemene Rekenkamer en op welke wijze kan de samenhang tussen die informatie eventueel worden verbeterd? De Algemene Rekenkamer concludeerde dat de verantwoordingsinformatie in algemene zin voldoet aan de wettelijke voorschriften, dat de begrotings- en verantwoordingscyclus met ingang van 2018 sluitend is, maar dat de parlementaire controle gefragmenteerd is. Enerzijds omdat informatie over de MIVD verspreid is over diverse documenten, anderzijds omdat de parlementaire behandelingen in de vaste Kamercommissie voor Defensie en de CIVD voornamelijk onafhankelijk van elkaar verlopen. Deze conclusies en ook de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer zijn met de CIVD besproken.

Reguliere vergadering

In de reguliere vergadering sprak de commissie nader over de uitkomsten van het onderzoek van de Algemene Rekenkamer met de Minister van Defensie. De Minister gaf aan voornemens te zijn de verantwoordingsinformatie verder te optimaliseren.

Daarnaast stelde de commissie vragen over enkele verzoeken van de AIVD en de MIVD tot inzet van bijzondere bevoegdheden, en waarover de Ministers van BZK en van Defensie de commissie in november 2018 informeerde.⁵

Ook werd een brief van de Minister van J&V besproken over een specifieke casus.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD zijn de volgende onderwerpen ter sprake gebracht: de mediaberichten over een door ISIS geïnspireerd plan voor vergiftiging van het drinkwater in Italië, de steekpartij in Manchester van 31 december 2018, doelwitten van al-Qa'ida-netwerken, ontwikkelingen in Venezuela en ontwikkelingen rondom het salafisme. Voor wat betreft dit laatste onderwerp, zegde de Minister van BZK toe hierop een volgende keer uitgebreider terug te komen in de vorm van een presentatie. Voorts zegde de Minister van BZK toe in een brief nader in te gaan op de doelwitten van al-Qa'ida-netwerken.

Tot slot sprak de commissie met de Minister van Defensie over de ontwikkelingen in Noord-Syrië, naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de MIVD.

14 februari 2019

Op 14 februari 2019 kwam de commissie één keer bijeen ten behoeve van een reguliere vergadering met de Ministers van BZK en van J&V. Bij afwezigheid van de Minister van Defensie nam de Minister van BZK haar waar ten aanzien van de MIVD-gerelateerde onderwerpen.

Op verzoek van de commissie en naar aanleiding van eerder gedane toezeggingen, gaven de AIVD, de MIVD en de NCTV gezamenlijk een presentatie over ongewenste buitenlandse inmenging, met een focus op een drietal landen.

De commissie besprak ook de op 24 januari toegezegde brief van de Minister van BZK over doelwitten van al-Qa'ida-netwerken. De Minister van BZK zegde toe de commissie te informeren in geval van ontwikkelingen op dit onderwerp.

⁵ Kamerstuk 35 184, nr. 1 (Verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in 2018).

Daarnaast sprak de commissie wederom met de Minister van BZK over de verzoeken van de AIVD en de MIVD die door de TIB als onrechtmatig waren verklaard, en de verschillen in interpretatie van de Wiv 2017 tussen de Ministers van BZK en van Defensie enerzijds en de TIB anderzijds. De commissie besloot naar aanleiding hiervan de TIB uit te nodigen voor een gesprek.

De actualiteitenbrieven van de AIVD en de MIVD werden samen behandeld. Onderwerpen die daarbij onder meer aan de orde kwamen waren de ontwikkelingen in Venezuela, dreiging van een aanslagnetwerk van ISIS, de buitenlandse betrekkingen van Rusland, en het Cornelius Haga Lyceum.

Bij de bespreking van enkele openstaande toezeggingen werd nog nader gesproken over de op 24 januari genoemde specifieke casus.

19 maart 2019

Op verzoek van de Minister van BZK is op 19 maart een extra vergadering gehouden naar aanleiding van het schietincident in Utrecht op 18 maart 2019. De commissie werd op de hoogte gebracht van de informatie die op dat moment bekend was over de dader en het incident.

28 maart 2019

De commissie kwam op 28 maart 2019 drie keer bijeen: ten behoeve van een gesprek met de TIB, de reguliere vergadering en een vergadering in besloten kring.

Gesprek TIB

Aanleiding voor dit gesprek waren de geconstateerde verschillen in interpretatie van de Wiv 2017 tussen de Ministers van BZK en van Defensie enerzijds, en de TIB anderzijds. De commissie nodigde de TIB uit om nader van gedachten te wisselen over dit onderwerp. Er werd daarbij ook gesproken over de verzoeken van de AIVD en de MIVD die door de TIB als onrechtmatig waren verklaard.

Vergadering in besloten kring

In besloten kring besprak de commissie het conceptjaarverslag 2018 van de commissie. Met inachtneming van enkele wijzigingen, stelde de commissie het jaarverslag vast.

Reguliere vergadering

In de reguliere vergadering sprak de commissie met de Minister van BZK. De Ministers van Defensie en van J&V waren beiden verhinderd.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD werd gesproken over het verspreiden van jihadistisch instructiemateriaal door een virtueel netwerk van ISIS-aanhangers via sociale media, de aanhouding van een man op verdenking van vuurwapenbezit met terroristisch motief, digitale spionage door Rusland, een salafistische organisatie in Nederland, de misbruik van de Nederlandse ICT-infrastructuur door statelijke actoren en de dader van het schietincident in Utrecht (hierna: Gökmen T.). Met name dit laatste onderwerp kwam uitgebreid aan bod, waarbij ook gesproken werd over welke informatie (eventueel op een later moment) openbaar zou kunnen worden gemaakt.

De overige geagendeerde brieven werden vanwege tijdsgebrek doorgeschoven naar de volgende vergadering. Het betrof de actualiteitenbrief van de MIVD, een brief van de Minister van BZK over een eerder besproken specifieke casus, en een brief van de Minister van BZK over nationale veiligheid en concessies 5G.

4 april 2019

Op 4 april 2019 werd een extra vergadering ingepland om de agenda-punten die op 28 maart niet behandeld konden worden alsnog te bespreken met de Ministers van BZK en van Defensie. Daarnaast sprak de commissie met de Minister van J&V over het geheime DTN49.

De commissie sprak met de Ministers van BZK en van Defensie over de verzoeken van de AIVD en de MIVD die door de TIB als onrechtmatig waren beoordeeld. De Ministers hebben dit onderwerp gemeld in de vergadering in het kader van een concreet onderzoek. De Ministers gaven aan dat zij met de TIB over dit onderwerp zullen blijven spreken.

Bij de bespreking van het DTN49 werden door de commissie vragen gesteld over de volgende onderwerpen: het feit dat het Nederlandse systeem van geconcentreerde detentie van terrorismeverdachten en -veroordeelden in bepaalde gevallen leidt tot ongewenste onderlinge beïnvloeding⁶, financiering van de jihadistische strijd, over de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land en de mogelijkheid deze informatie openbaar te maken, (potentiële) terugkeerders⁷ uit de strijdgebieden Syrië en Irak en de vraag in hoeverre de diensten in staat zijn hierover ambtsberichten uit te brengen aan het Openbaar Ministerie, de acties tegen windmolens en de aangekondigde terugtrekking van Amerikaanse militairen uit Syrië.

Door de AIVD werd een presentatie gegeven over het onderzoek naar activiteiten van salafistische aanjagers in Nederland.

Ten aanzien van de actualiteitenbrief van de MIVD werd nader ingegaan op ontwikkelingen in Noord-Korea. Tot slot gaf de commissie aan geïnformeerd te willen worden over ontwikkelingen rondom de internationale oplossing voor wat betreft het satellietgrondstation NSO in Burum. De Minister van Defensie zegde dit toe.

25 april 2019

Op haar verzoek ontving de commissie een brief van de Minister van BZK waarin zij inging op het mediabericht dat de AIVD en MI5 gestopt zijn met de samenwerking met de Oostenrijkse diensten.⁸ Deze brief werd geagendeerd in de reguliere vergadering van 25 april, maar heeft niet geleid tot nadere vragen door de commissie.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD is gesproken over de risico's van het gebruikmaken van Chinese apparatuur voor 5G-netwerken of andere belangrijke telecommunicatienetwerken.

Tot slot informeerde de Minister van Defensie de commissie over de internationale oplossing voor wat betreft het grondstation in Burum.

⁶ Zie ook het openbare AIVD Jaarverslag 2019, p. 10 en 11.

⁷ Definitie volgens het openbare AIVD jaarverslag 2019 (p. 25): iemand die met een jihadistisch bedoelingen is uitgereisd naar een jihadistische strijdgebied, van wie is vastgesteld dat hij het strijdgebied heeft bereikt en die terugkeert naar Nederland.

⁸ Zie o.a. AD.nl, 9 april 2020, «AIVD beperkt uitwisselen informatie met Oostenrijk».

29 mei 2019

Op 29 mei kwam de commissie twee keer bijeen; in besloten kring en ten behoeve van de reguliere vergadering.

Vergadering in besloten kring

In de vergadering in besloten kring sprak de commissie over het onderwerp en de datum van het eerstvolgende werkbezoek.

Reguliere vergadering

In de reguliere vergadering werd de commissie allereerst geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen aangaande de verplaatsing van het grondstation in Burum. Ook werd gesproken over de actuele ontwikkelingen in Venezuela.

Bij de bespreking van het geheime jaarverslag 2018 van de AIVD stelde de commissie vragen over het wel of niet behalen van de in de GA gevraagde doelstellingen op statelijke actoren, salafisme en terrorismefinanciering.

Naar aanleiding van het geheime jaarverslag 2018 van de MIVD werd gesproken over de oorzaken van de fluctuerende realisatie van doelstellingen. De MIVD gaf verder aan in welke onderzoeken extra is geïnvesteerd. Daarnaast werd gesproken over het landenonderzoek Mali.

Ten aanzien van beide jaarverslagen is op verzoek van de commissie een mondelinge toelichting gegeven op de ontwikkelingen van de tapstatistiek.

In het kader van de actualiteitenbrief van de MIVD sprak de commissie met de Minister over de spanningen tussen de Verenigde Staten en Iran, en werden wederom vragen gesteld over de mogelijkheid informatie over de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land openbaar te maken.

Bij de bespreking van de actualiteitenbrief van de AIVD stelde de commissie vragen over Nederlandse uitreizigsters en de betrokkenheid van ISIS bij de aanslagen in Sri Lanka. Daarnaast zijn vragen gesteld naar aanleiding van een mediabericht dat de «Balie-terrorist» een informant van de AIVD was.⁹

De commissie besprak daarnaast de mediaberichtgeving over AIVD onderzoek naar Chinese spionage via Huawei.¹⁰

20 juni 2019

Op 20 juni vond een reguliere vergadering plaats. Aan de hand van een brief van de Minister van Defensie, werd de commissie bijgepraat over een lopende casus waarover zij reeds op verschillende momenten was geïnformeerd.

⁹ Zie o.a. Volkskrant.nl, 22 mei 2019, «De «Balie-Syriër» blijkt AIVD-informant te zijn geweest. Kan dat zomaar, en wat betekent dat voor hem?».

¹⁰ Zie o.a. Volkskrant.nl, 16 mei 2019, «Huawei mogelijk betrokken bij Chinese spionage in Nederland».

Ook besprak de commissie een brief van de Minister van BZK waarin zij inging op het mediabericht in de Volkskrant over journalist Bas van Hout.¹¹

Bij de behandeling van de 1^e Voortgangsrapportage van de MIVD constateerde de commissie dat de inlichtingenbehoefte groter was dan beschikbare middelen. De commissie vroeg daarbij naar de reden dat op bepaalde onderzoeken de doelstellingen niet werden behaald: was die gelegen in capaciteitsproblemen, gebrek aan financiële middelen, gebrek aan technische middelen? Een belangrijke reden die door de Minister van Defensie werd genoemd was de implementatie van de nieuwe Wiv, maar ook het werven van nieuw personeel met specialistische kennis. Verder kwamen de volgende onderwerpen aan bod: het ballistische programma van Iran, het Syrisch bewind, de actuele situatie in de Golfregio en de militaire slagkracht van ISIS en al-Qa'ida in Syrië en Irak. Ten aanzien van dit laatste onderwerp zegde de Minister van Defensie toe de commissie hierover in een volgende vergadering in de vorm van een presentatie nader te informeren.

Naar aanleiding van de 1^e Voortgangsrapportage van de AIVD werd gesproken over: terrorismefinanciering, de aanhouding van een Nederlandse jihadist in februari 2019, de buitenlandse betrekkingen van Rusland, de activiteiten van Russische inlichtingenofficieren in Nederland en het Cornelius Haga Lyceum. Ook werd gesproken over het wel of niet behalen van bepaalde doelstellingen. De Minister van BZK zegde toe hierop een volgende keer uitgebreider terug te komen.

In de vergadering van 20 juni werd ook de gerubriceerde versie van het CSBN 2019 besproken met de Ministers van J&V, van BZK en van Defensie. Er is uitgebreid gesproken over de dreiging die van specifieke statelijke actoren uitgaat, alsook de (Nederlandse) doelwitten van deze actoren. Voorts werd door de commissie opgemerkt dat veel van de informatie in de gerubriceerde versie van het CSBN ontbrak in de openbare versie, terwijl deze informatie wel van belang is voor de openbare discussie. De Minister van J&V zegde toe de komende periode te onderzoeken in hoeverre de urgentie van een hogere weerbaarheid breder uitgedragen zou kunnen worden.

In relatie tot informatie gedeeld in de actualiteitenbrief van de MIVD werd door de commissie opnieuw gevraagd naar de mogelijkheid informatie over de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land openbaar te maken. De Minister van J&V zegde toe hier in de volgende vergadering op terug te komen.

3 oktober 2019

In de maand oktober is de commissie meerdere keren bijeen gekomen. De eerste keer was op 3 oktober 2018. Dit betrof een gesprek met de Algemene Rekenkamer en een reguliere vergadering.

Gesprek Algemene Rekenkamer

Met de Algemene Rekenkamer sprak de commissie over de begrotingsbrieven¹² van de AIVD en de MIVD voor het jaar 2020. De Algemene Rekenkamer wees op enkele opvallende zaken, om te beginnen met de beoogde personele groei van de beide diensten. Met name de MIVD had

¹¹ Interview met misdadjournalist Bas van Hout «Ga nooit, ik herhaal nooit, in zee met de AIVD», de Volkskrant, 8 juni 2019.

¹² Zie paragraaf 4.1.

een hoge ambitie voor wat betreft het bereiken van de personele sterkte, hetgeen veel vraagt van het absorptie- en verwervingsvermogen van de dienst. De Algemene Rekenkamer merkte daarbij op dat het van belang is de kwaliteit leidend te laten zijn. Een ander aandachtspunt volgens de Algemene Rekenkamer betrof de implementatie van de Wiv 2017, die een beroep blijft doen op de capaciteit en de operationele slagkracht van de diensten. Volgens de Algemene Rekenkamer zou meer inzicht gegeven moeten worden in het tijdpad: hoe lang zal de implementatie van de Wiv hier een beroep op blijven doen?

Reguliere vergadering

In de reguliere vergadering sprak de commissie eerst met de Minister van Defensie over een specifieke casus.

Voorts sprak de commissie met de Ministers van Defensie en van BZK over de begrotingsbrieven van de diensten. Ten aanzien van de begroting van de MIVD werd ingegaan op de personele groei en de noodzakelijke verbetering van de ICT-infrastructuur. Ten aanzien van de AIVD begroting werd onder meer gesproken over de inzet van bronnen in een bepaalde regio.

Ook het geheime DTN50 werd behandeld in deze vergadering. Onderwerpen die daarbij aan de orde kwamen waren: het Cornelius Haga Lyceum, salafisme, de Terroristenafdeling (TA) in Vught, de rol van vrouwen en gezinnen in de Nederlandse jihadistische beweging, de toename van Turkse asielzoekers, de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land, een eerder genoemde salafistische organisatie in Nederland en de mogelijke dreiging die uitgaat van Syrische vluchtelingen in Nederland. Ten aanzien van enkele van deze onderwerpen werd gesproken over de mogelijkheid de gedeelde informatie openbaar te maken.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de MIVD werd gesproken over de aanslag op twee oliefaciliteiten in Saudi-Arabië, en naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD werden vragen gesteld over ongewenste buitenlandse inmenging door een statelijke actor.

Tot slot werden nog twee brieven van de Minister van BZK besproken. De eerste betrof een update van bij de AIVD bekende doelwitten van Al-Qai'da netwerken. De tweede brief betrof mediaberichten over de juridische procedure van de AIVD tegen een journalist over diens boek.¹³

9 oktober 2019

Op 8 oktober 2019 verzocht de commissie de Ministers van BZK, van Defensie en van J&V haar in een extra te plannen vergadering te informeren over het terugkerende onderwerp van de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land. Deze extra vergadering vond plaats op 9 oktober. Er werd gesproken over de mogelijkheid om bepaalde informatie openbaar te maken. De Ministers zegden toe dit in het kabinet te zullen bespreken en er op een later moment op terug te komen.

¹³ Zie o.a. Volkskrant, «AIVD doet aangifte tegen Volkskrant-journalist: «Publicatie over digitale spionage bevat staatsgeheimen», d.d. 9 juli 2019.

15 oktober 2019

Op 15 oktober werd een tweede extra vergadering gepland over dit onderwerp. De Minister van J&V (die tevens de Minister van BZK waarnam) gaf aan dat de eerder besproken informatie op dat moment niet openbaar gemaakt kon worden.

13 november 2019

Op 13 november sprak de commissie met de Ministers van BKZ en van Defensie in het kader van een reguliere vergadering.

Allereerst werd de tweede voortgangsrapportage van de AIVD behandeld. De commissie stelde meerdere vragen over het steeds gewelddadiger discours onder rechts-extremisten, over de jihadistische beweging in Nederland, de geweldsdreiging die uit kan gaan van (vrouwelijke) terugkeerders, Russische ongewenste inmenging in Nederland, één specifiek onderwerp dat meerdere keren aan de orde is geweest in de commissievergaderingen, terrorismefinanciering alsook de cyberdreiging die van statelijke actoren uitgaat.

Naar aanleiding van de tweede voortgangsrapportage van de MIVD sprak de commissie met de Minister van Defensie over het MIVD onderzoek naar de gehele Sahel-regio en ontwikkelingen in Burkina Faso en Mali.

Ook werd een brief van de Minister van de Minister van BZK besproken, welke de commissie op haar verzoek had ontvangen. Het betrof een nadere duiding van de AIVD op eerder genoemde inlichtingen aangaande de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land.

Op 4 november 2019 verzocht de commissie de Minister van J&V en de Minister voor de AIVD¹⁴ om een nadere toelichting op een openbare Kamerbrief van 31 oktober 2019 over twee vrouwelijke Syriëgangers die ontsnapt waren uit het opvangkamp Al Hol.¹⁵ De commissie vroeg de Ministers daarbij in te gaan op een drietal vragen. De Ministers reageerden per brief op 8 november 2019, welke in de vergadering van 13 november besproken werd.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD werd gesproken over de TA, spionage door een statelijke actor in Nederland, de digitale dreiging van statelijke actoren ten aanzien van het bedrijfsleven en de gevolgen van de dood van Abu Bakr al-Baghdadi voor de slagkracht van IS.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de MIVD werd gevraagd naar de melding dat er op een bepaalde plek ongebruikelijk digitaal verkeer had plaatsgevonden.

Op verzoek van de commissie gaven de AIVD en de MIVD een presentatie over een onderzoek naar een bepaald land.

¹⁴ Van november 2019 tot april 2020 was de Minister van Defensie, mevrouw Bijleveld, tevens Minister voor de AIVD.

¹⁵ Kamerstuk 29 754, nr. 534.

28 november 2019

Op 28 november kwam de commissie twee keer bijeen: één keer ten behoeve van een gesprek met de CTIVD, en één keer ten behoeve van een reguliere vergadering.

Gesprek CTIVD

Het gesprek met de CTIVD stond in het teken van de geheime bijlagen bij de toezichtrappen van de CTIVD over de toepassing van filters bij OOG-interceptie¹⁶ door de AIVD en de MIVD, en over de inzet van de bijzondere bevoegdheid tot selectie door de AIVD en de MIVD.¹⁷

Reguliere vergadering

Bij de reguliere vergadering waren de Ministers van Defensie, tevens Minister voor de AIVD, en de Minister van J&V aanwezig. Allereerst zijn de bovengenoemde CTIVD toezichtsrapporten besproken. Daarna gaf de AIVD een uitgebreide toelichting op een contraterorisme dreigingsonderzoek.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD sprak de commissie met de Minister voor de AIVD over detentiecentra in Noordwest-Syrië en over inlichtingenactiviteiten van Rusland in Nederland.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de MIVD stelde de commissie vragen over een digitale verstoring, en over ontwikkelingen in de ISIS-leiding.

Voorts is met de Minister van J&V gesproken over een brief waarin enkele toezeggingen werden afgedaan. Dit leidde tot enkele vervolgtoezeggingen.

12 december 2019

Op 12 december kwam de commissie bijeen ten behoeve van een reguliere vergadering en een vergadering in besloten kring.

Vergadering in besloten kring

In besloten kring heeft de commissie de jaarplanning voor 2020 besproken en vastgesteld. Ook sprak de commissie over uitbreiding van de CIVD-staf en enkele andere interne aangelegenheden. Daarnaast heeft de commissie twee brieven van burgers behandeld. In paragraaf acht wordt hier nader op ingegaan.

Reguliere vergadering

Tijdens de reguliere vergadering werd de GA I&V 2020–2022 besproken met de Minister van Defensie, tevens Minister voor de AIVD. Er is gesproken over de keuzes die in de GA I&V gemaakt zijn.

In deze vergadering zijn ook de 2020 jaarplannen van de AIVD en de MIVD besproken. Ten aanzien van het jaarplan van de AIVD zijn door de commissie onder andere vragen gesteld over het al dan niet intensiveren van bepaalde onderzoeken, de dreiging die uitgaat van ISIS en AQ richting Europa, de inzet van menselijke bronnen door de AIVD en inlichtingenacti-

¹⁶ Onderzoeksopdrachtgerichte interceptie.

¹⁷ Kamerstuk 29 924, nr. 188 (bijlage) en Kamerstuk 29 924, nr. 192 (bijlage).

viteiten van een statelijke actor in Nederland. Ook werd gesproken over de samenwerking met bepaalde landen.

Naar aanleiding van het jaarplan van de MIVD sprak de commissie met de Minister over het militaire vermogen en de intenties van twee landen en het onderzoek naar de Sahel-regio.

Ook werd het DTN51 in deze vergadering behandeld. Daarbij was met name aandacht voor het vastgestelde dreigingsniveau (niveau 3), Nederlandse uitreizigers die vastzitten in detentiecentra in Noordoost-Syrië, de invloed van imams binnen het salafisme, en de dreiging die uitgaat van rechts-extremisten.

In het kader van de actualiteitenbrief van de AIVD werd gesproken over gedetineerden die in Nederland vastzitten voor het plannen of plegen van aanslagen en het moment waarop zij vrijkomen, salafistische aanjagers en eventuele beïnvloeding van de verkiezingen in Nederland door statelijke actoren.

Bij de bespreking van de actualiteitenbrief van de MIVD werd gesproken over de Russische cyberdreiging.

Op verzoek van de commissie gaven de AIVD en de MIVD tot slot een uitgebreide presentatie over de status van een aantal groeperingen in Syrië.

8. De behandeling van brieven van derden

De commissie behandelde in 2019 twee brieven van burgers. Een van de twee brieven heeft de commissie doorgeleid naar de Minister van BZK ter verdere behandeling. Het betrof een klacht over de AIVD. De tweede brief is doorgeleid naar de vaste commissie Binnenlandse Zaken.